14.132

కాళిందిలో వెన్నెల

గట్టిగా బిగించి వేసిన జడా, అంగారు బొట్టూ, రంగుల మాచింగ్ సూత్రాల్ని లక్ష్య పెట్టకుండా వేసుకొచ్చిన వదులు జాకెట్టూ పరికిణీలో క్లాసుకొచ్చే కాళిందిని మిగతా బాబ్డ్ హేర్స్, పోనీ టైల్స్, రెండు జడలూ, మిడ్డీలూ, స్కర్ట్స్, జీన్స్‌లోంచి ఇట్టే గుర్తు పట్టవచ్చు.

"హోం వర్క్ చెయ్యలేదూ?" కాస్త ఆశ్చర్యంగా అడిగింది నీరజ.

"లేదు" అంటూ దెబ్బతిన్న పులిలా చూసింది కాళింది. మొహం కందిపోయింది. "నిన్న హోంవర్క్ ఎక్కించుకున్న నోట్ బుక్ నళిని దగ్గర ఉండిపోయింది. తెచ్చుకుందామంటే, ఎక్కడికే దీపాల వేళ,ఆడపిల్లవి,అని అమ్మ కసిరింది. తమ్ముణ్ణి తెచ్చి పెట్టమంటే వినకుండా వెళ్ళిపోయాడు" అంటూ ఏన్నోసార్లు మనసులో వల్లించుకున్నట్టు మాటలు గడగడ అప్పచెప్పేసింది.

"పోనీలే, రేపు చేసుకుని చూపిద్దూగాని.." శాంతపరచి వెళ్ళిపోయింది నీరజ.

ఇంకో రోజున బెంచీమీద విల్లు వంచినట్టు ముందుకు వంగిపోయి ఏదో నోట్స్ రాసుకుంటున్న కాళింది వెన్నుమీద చిన్నగా తట్టి "అలా గూనిగా కూర్చోకూడదని ఆరోగ్య శాస్త్రం చెప్తుంది. చిన్నప్పుడే చక్కగా కూర్చోడం అలవాటు చేసుకోవాలి" అని మందలించింది నీరజ.

కాళింది సర్దుకుని నిటారుగా కూర్చుంది. "కాదు టీచర్! జెండాలా కూర్చుంటే ఏలాగే, మగరాయుడిలా నడుస్తానంటే ఎలాగే ఈడొచ్చిన దానివి- అంటూ అమ్మా, అత్తా ఇంట్లో చంపుకుతింటారు" మనసులో ఉన్న కసినంతా ఈ మాటలతో బయటకు వదిలి, తెరిపిన పడ్డట్లు చూసింది టీచర్ వేపు.

ఇలాంటి సంఘటనలతో కాళింది తరచూ నీరజ ఆలోచనల్లోకి వచ్చేది. 'తన తప్పులేందే ఏమన్నా అంటే పడదీ పిల్ల. వేషంలో సంప్రదాయపు వాసన ఉన్నా, వేసే ప్రశ్నలూ, చెప్పే మాటలూ వింటే వ్యవస్థని 'కాలర్' పట్టి నిలదీసినట్లు కనిపిస్తుంది' అని నవ్వుకునేది.

"ఆడదానికి ఈ చదువు చాల్లే అంటారు అమ్మా నాన్నా" అంది కాళింది ఒక రోజు

చాలా బాధగా తన కష్టాన్ని టీచర్‌తో చెప్పుకుంటూ. పదవ తరగతి పరీక్షల్లో స్కూలు ఫస్టు రాకపోయినా, చాలా మంచి మార్కులతో ఫస్ట్ క్లాస్ తెచ్చుకున్న కాళిందిని చూసి, 'ఏ ప్రోత్సాహం లేని ఇంట్లోంచి వచ్చి ఇన్ని మార్కులు తెచ్చుకుంది పాపం' అనుకుంది నీరజ.

ఒకనాడు రోడ్డుమీద తల్లితో కలిసి కోవెల నుంచి వస్తూ ఎదురైంది.

"నమస్కారం టీచర్" అంటూ నిలబెట్టి తల్లిని పరిచయం చేసింది.

"మీ స్కూల్ విడిచిపెట్టినా మిమ్మల్నే తలుస్తుంది మా కాళింది. చదువు ఇంక చాల్లే, నీకన్నా చదువుకున్న వాణ్ణి కట్నాలు పోసి తేలేం అని నేనూ, వాళ్ళ నాన్నగారూ అంటున్నాం. మీరైనా కాస్త నచ్చచెప్పండి మా అమ్మాయికి" అని కాళింది తల్లి ప్రాధేయపడింది.

"కాలేజీకి వెళ్ళను. పోనీ ఇంట్లోనే ఉండి కరస్పాండెన్స్ కోర్సులోనో, ఓపెన్ యూనివర్సిటీలోనో చదువుకుంటానంటున్నాను టీచర్" అంది ఆశగా చూస్తూ కాళింది.

"పోనీ, కాళింది కోరినట్లే చదివించండి. బాగా చదువుకుంటున్న పిల్లలో అధైర్యం పాలు పోస్తే ఎలా చెప్పండి?" మాట సహాయం చేసింది నీరజ.

చాలా రోజుల తర్వాత, ఒక సాయంత్రం నీ రెండలో వానకు తడుస్తూ వచ్చింది కాళింది. "కూర్చో ఆంటీ, లోపల అమ్మ పని చేసుకుంటోంది పిలుస్తాను" అన్నాడు ఎనిమిదేళ్ళ నీరజ కొడుకు. పరికిణీ ఓణీలో ఏపుగా, అందంగా ఉన్న కాళిందిని చూస్తూనే-
"చాలా రోజులైంది కదూ, ఏమిటిలా వచ్చావ్?" అంది పెరట్లోంచి వస్తున్న నీరజ.

"ఏం చెయ్యను టీచర్, ఎవడో మగ మహారాజు అసహ్యంగా పాడుతూ వెంట పడుతూఉంటే ఇలా తప్పించుకు వచ్చాను" అంది విసుగ్గా.

"చదువుకుంటున్నావా? మానేశావా?"

"ఎలాగో ఓలా చదువు సాగిస్తున్నా ఇంట్లోనే. చదువు ప్రారంభించానో లేదో ఒక నెలలో అవాంతరం. మాపిన్ని మొగుడు పోతే నేనూ, అమ్మా ఊరు వెళ్ళి వచ్చాం."

"పాపం. ఎంత వయసు మీ పిన్నికి?"

"నాకంటే మూడేళ్ళు పెద్దది. చిన్నప్పుడే పెళ్ళి చేసేశారు. సంపాదన లేదు. తాగి వచ్చి కొట్టేవాడు. ఎవరికీ తెలియకుండా మేం కలిసినప్పుడు నాతో చెప్పుకునేది. తరచూ పుట్టింటినించి డబ్బు తెమ్మని సతాయించేవాడు. అప్పుడు సరే అలా సుఖపడిందనుకుంటే మొగుడు పోయేక బంధువులంతా పెట్టిన హింస ఇంతా అంతానా? అది కళ్ళారా చూశాక పెళ్ళీ, జీవితం అంటేనే ఏవగింపై పోయింది."

కాళిందిని కలవర పెట్టిన తతంగమేమిటో చూచాయగా ఊహించగలిగినా ఆపిల్ల ఏం చెప్తుందో అని వింటోంది నీరజ.

"మా పిన్నిని ఎక్కడికో తీసుకుపోయి గాజులూ, బొట్టూ తీసి, పట్టుకున్న దొంగను

తెచ్చినట్లు తెరచాటుగా తెస్తూ ఉంటే ఈ వీథిలోని ఇళ్ళ వాళ్ళంతా తలుపుల్లూ, కిటికీలూ మూసుకున్నారు. మృగాన్ని బంధించినట్లు పిన్నిని ఒక గదిలో ఉంచారు. జీలకర్ర నోట్లో వేసుకుని అమ్మలక్కలంతా వెళ్ళి చిటికెడు కుంకం విడిచి పెట్టి పిన్నిని చూసి రావడం ఇదంతా చూస్తే ఏడుపొచ్చింది నాకు."

"నీలాంటి చిన్న పిల్లల్ని అక్కడ ఎలా ఉండనిచ్చారు?"

"నేనే కిటికీలోంచి చూస్తున్నాను. అక్కడితో ఆగిందా? మా అమ్మకు వేలు విడిచిన మేనత్త వచ్చి ఏదో సణుగుతూ మా పిన్నికి జుత్తు తీయించనందుకు వాదన పెట్టుకుంది. ముందు ముందు మడి వంటలకి పనికిరాదంది. ఈలోగా ఎవరో ఒక ముసలావిడ వచ్చి, మన బతుకులిట్లా ఏడిశాయి. ఇంక ఈ చిన్న పిల్లల్ని కూడా ఏడిపిస్తే కానీ తోచదా ఏం?" అని గట్టిగా తిట్టి నోరు మూయించింది. ఈ మగ మహారాజుల రాజ్యంలో..."

కన్నెపిల్ల కాళింది పరిశీలనకూ, తర్కానికీ విస్తుపోతున్న నీరజ ఆలోచనలో పడిపోయింది. 'ఈ తరం యువతిని పురుష ద్వేషం ఇలా అణువణువునా శాసిస్తూ ఉంటే మగాడిలో ప్రేమనీ, త్యాగాన్నీ వెలిగించే శక్తి ఇంక ఎవరికుంటుంది?' అని మనసులో ప్రశ్నించుకుంది.

"ఎందుకు, టీచర్, ఈ సమాజంలో ఆడదంటే ఇంత చులకన?" అమాయకంగా అడిగింది కాళింది.

"భలే ప్రశ్నలే నీవి! ఎకనామిక్స్, సోషియాలజీలు చదువు. మొదట్లో వేటాడుతూ ఆహారాన్ని వెతుక్కుంటూ తిరిగే దశలో ఆడా మగా అన్న అసమానత ల్లేవు. ఆడది నాయకత్వం కూడా వహించి వేటలో బాధ్యత తీసుకునేది. కాళీ, మహిషాసుర మర్దనీ ఒక నాటి మాతృస్వామిక సమాజానికి ప్రతీకలే. సేద్యం నేర్చి భూములకు అతుక్కుపోయాక స్థిరంగా నివసించడంతో, ఇంటిని దిద్దుకుంటూ పిల్లల్ని పెంచడం మెల్లమెల్లగా ఆడదాని బాధ్యతగా సంక్రమించింది. సంపద మీదా, వ్యవస్థ మీదా స్త్రీ పెత్తనం తగ్గుతూ వచ్చింది."

"మరి ఆ బాధ్యత తక్కువైందా? ఎంత కష్టపడాలి!"

"నిజమే. ఆదాయం, సంపదా తీసుకొస్తున్న మగడి కష్టంఅంత స్పష్టంగా ఈ బాధ్యత కంటికి కనబడదు. దాన్ని విలువ కట్టే సంస్కారం ఉండేవాడికితప్ప"

"వీథి తలుపు తోసుకుంటూ వస్తున్న మైసమ్మ "నిన్న రానీకి తీరలే దొరసానీ... నా బిడ్డ కన్నది. మన్మరాలు.. ముద్దుగుంది. అంతా నా పిల్లగాడి లెక్కనే ఉన్నది. లేకుంటే నిన్ను కష్టపెడతానా?..." అంది.

చేటంత మొహం చేసుకుని మురుస్తున్న మైసమ్మని చూస్తూ కాళింది ఆశ్చర్యంగా అడిగింది. "మొదటి కానుపా!" అని

కాళింది ఈ ప్రశ్నలో చూపుతున్న ఉత్సాహానికి కాస్త విస్తుపోయింది నీరజ.

"లేదు బిడ్డా! గిది,రెండో బిడ్డ." సంతోషంగా జవాబిచ్చింది మైసమ్మ.

కాళింది మనసును ఇట్టే చదివినట్లు "రెక్కల కష్టం చేసేటోళ్లం. మాకే బిడ్డ అయితే నేం దొరసానీ" అనుకుంటూ పనిలోకి పోయింది.

"ఎందుకలా అడిగావ్ కాళిందీ?" నీరజ ప్రశ్న.

"ఏం లేదు టీచర్. మా అక్క రెండోసారి ఆడపిల్లను కంటే మా బావ ఏడుపు మొహం పెట్టి ఆసుపత్రిలో అందరి ముందూ మా అక్కని తిట్టాడు. ఆ తప్పుకి తనే బాధ్యురాల్లాగ బాధపడి చిన్న మొహం చేసుకుంది అక్క. ఇప్పుడు మళ్ళీ కడుపుతో ఉంది. ఎప్పుడూ దిగులుగా ఉంటుంది."

"అదే చదువుకున్నామనుకున్న మనబోటివాళ్ళకూ, మైసమ్మకూ ఉన్న తేడా. స్వశక్తి మీదా, భవిష్యత్తు మీదా వాళ్ళకున్న నమ్మకం మన కుండదు. అంత స్వేచ్ఛ కూడా ఉండదు. ఉద్యోగాల వేటకు తప్ప మనోవికాసానికి పనికి రావడం లేదు మరి మన చదువులు."

"నా తమ్ముడు కూడా ఆడపిల్లల్ని ఏడిపిస్తున్నాడని నళిని చెప్పింది. ఆడపిల్లలకు చదువు ఎలా సాగుతుంది టీచర్? సమాజంలో స్వేచ్ఛగా తిరిగే ధైర్యం, చదువుకునే అవకాశం మరి ఆడపిల్లలకు అక్కరలేదూ?"

"వ్యవస్థలోని అవలక్షణాలన్నిటికీ నువ్వు మాటి మాటికీ విసుక్కునే మగ మహారాజులే కారణం అనుకుంటే ఎలా కాళిందీ? పెద్ద మనిషివైన రోజునుంచి గుండెలమీద కుంపటివంటూ నీ ముందే పదే పదే వల్లించి నీలో న్యూనతాభావం, పిరికితనం రంగరించి పోస్తుంది మీ అమ్మ. ఎంతసేపూ శిక్షణా, నమ్రతా ఆడపిల్లకే కావాలి అనుకుంటూ ఎంతో జాగ్రత్త పడే మీ అమ్మ తన కొడుక్కి కూడా సభ్యతా, అణుకువా అవసరం అని ఆలోచించకుండా, వాడో మగ మహారాజు అనే భావంతో పెంచి వీధిలోకి వదలడంలేదూ? ఆడదాని బతుకు అరిటాకులా సున్నితమైనదే. మరి మగవాడ్ని ముళ్ళకంపలా పెంచాలని ఎక్కడైనా ఉందా? అలా ఇంట్లోనే కొన్ని విలువలు వంటపట్టించుకుని నీ తమ్ముడో, నా తమ్ముడో వీధిలో ఆడదాన్ని అలుసుగా చిన్న చూపు చూసి, అదే మగతనానికి లక్షణం అనుకుంటే అంతా వాళ్ళ తప్పేనా?"

కాళింది వింటూ ఏదో ఆలోచిస్తోంది. అంతా వింతైన వలయంలా కనిపిస్తోంది ఈ సమాజం. టీచర్ మాటల్లో కొంత నిజం ఉందని ఒప్పుకోవాలనిపిస్తోంది. నీరజ తన మనసులోని మాట ఇంకా చెప్తూనే ఉంది.

"ఒక చిత్రంలో కేవలం కొన్ని క్షణాలు చేసిన డాన్స్‌కే ఒక లక్షో, రెండో నిర్మాత దగ్గర వసూలు చేసి ఎలా పడితే అలా నిర్మాత కోరినట్లు ఆడే నాట్య తార, తోటిస్త్రీని చులకన

చెయ్యడంలో తోడ్పడ్డం లేదూ? ఇంతెందుకు, కట్నాల వేటలోనూ, వధువుల్ని కాల్చడం, వేధించడంలోనూ, అత్తలూ, ఆడపడుచుల హస్తం దృశ్యాదృశ్యంగా తరచూ కనపడడంకూడా మామూలేగా?"

దగ్గరగా ఉన్న అలమరాలోంచి ఒక తెలుగు పుస్తకం తీసి కాళిందికి ఇస్తూ "నిరాడంబరంగా ఆనందంగా చేసుకోవాల్సిన పెళ్ళి విధానంలోకూడా ఎంత తతంగం పెంచుకున్నామో, ఎంత వ్యాపార ధోరణి చోటు చేసుకుందో చూడు. పుస్తె కట్టడం, తలంబ్రాలూ, నాగవల్లి ఇలాంటి వేడుకలూ, విధులూ, తర్వాత కల్పించుకున్నవే కానీ ఏ ఋషులూ విధించినవి కాదని వేదాలూ, స్మృతులూ, 'ధర్మ' సూత్రాలూ తిరగతోడిన రచయిత ఈ పుస్తకంలో ఎన్నో ప్రమాణాలు చూపిస్తూనే చెప్పారు. బాల్య వివాహాల బెడదకూడా మొదట్లో లేదనీ, తర్వాత మనం తెచ్చుకున్న అవలక్షణమే అని ఎంతో తార్కికంగా చెప్పుకొచ్చారు."

"మరి ఇలా ఎందుకు చేసుకున్నాం?"బేలగా అడిగింది కాళింది.

"బౌద్ధ, జైన మతాలు ఒక కుదుపు కుదిపిన తర్వాత, వైదిక జీవన విధానం, దాని అస్తిత్వం నిలబెట్టుకొనే ఆత్రంలో నియమ నిష్టలూ, విధులూ పెంచుకుంటూ వచ్చింది. రాను రాను అందులో వ్యాపార ధోరణి పెరుగుతూ వచ్చింది.

'మధ్య యుగంలో పరదేశంనుంచి వచ్చి పడ్డ దండయాత్రలూ, ఆ తరువాత విజృంభించిన ధగ్గులూ, దోపిడీ ముఠాలూ, అరాచకాలు చేస్తూ ఆడపిల్లల్ని కన్నవాళ్ళ మనసుల్లో భయాన్ని పెంచేశారు. బాల్య వివాహాలు చేసి ఒక మగవాడి చేతుల్లో పడేస్తే బాధ్యత వదులుతుందనే ఆత్రుత పెరిగింది. ఈ సందడిలో స్త్రీకి చదువూ, వ్యక్తిత్వం కంటే పెళ్ళి చాలా ముఖ్యం అనే ఆలోచన వేళ్ళు నాటుకుంది.

'నేను పెద్ద క్లాసు తీసేసుకుని నిన్ను బోరు కొడుతున్నట్లున్నాను. అంకుల్ ఆఫీస్ నుంచి వచ్చే టైం అయింది" అంది నీరజ.

"లేదు టీచర్! నాకు తెలీని వెన్నో చెప్పారు. చాలా ఆసక్తికరంగా ఉంది" వింటోంది కాళింది.

"రాజారాంమోహన్‌రాయ్. ఈశ్వరచంద్రుడూ, కందుకూరీ... వీళ్ళంతా మగవాళ్ళే కదా. మగవాడే ఆడదానికి శత్రువనుకోడం ఎంత పొరపాటైన ఆలోచనో, ఆడది మగవాడికి శత్రువనీ, అన్ని అనర్థాలకూ కారణం అని అనుకోవడంకూడా అంత అర్థం లేని ఊహే. ఇవాళకి మన చర్చ ఆపేద్దాం. అదిగో, అంకుల్ కూడా వచ్చేశారు" అంటూ కాళిందిని భర్తకు పరిచయం చేసి, "ఒక్క క్షణం ఉండు. మాతో కాస్త టీ తాగి వెళ్ళిపోదూగాని" అని ఆపింది నీరజ.

ట్రేలో టీ కప్పులతో వచ్చిన నీరజ "అదేంటండీ, మాటా మంతీ లేకుండా అలా

సీరియస్‌గా కూర్చున్నారు. ఏదైనా చిక్కు ప్రశ్న కానీ మోసుకొచ్చారా ఆఫీసు నుంచి?" అని అడిగింది భర్తనూ చూస్తూ.

"చిక్కు ప్రశ్నంటే కాస్త చిక్కు ప్రశ్నే. ఔరంగాబాద్‌లో పెడుతున్న కొత్త రీజినల్ ఆఫీసుకి "నిన్ను ప్రమోషన్ మీద పంపాలని ఆలోచిస్తున్నాను"అన్నాడు మా బాస్. నా అభిప్రాయం అడిగితే, నేను కొంత వ్యవధి ఇస్తే ఆలోచించి చెప్తానని అన్నా.."

"ఆలోచన దేనికీ.. ప్రమోషన్ ఇస్తానంటుంటే.."

"మరి నువ్వు స్కూల్లో ఇప్పుడిప్పుడే స్థిరపడుతున్నావు. నేనక్కడా, నువ్విక్కడా ఉంటే మన బాబు చదువు పాడవుతుందేమో. వాడు ఈ మార్పుకు ఎలా అలవాటు పడగలడో అని సందేహిస్తున్నాను. నువ్వూ, నేనూ ఇటూ అటూ తిరక్క తప్పదు."

"ఇదేనా సమస్య? ఔరంగాబాద్‌లో స్కూళ్ళు ఉన్నాయి. నెమ్మదిగా ప్రయత్నం చేస్తే నాకు ఆ మాత్రం ఉద్యోగం ఏ ప్రైవేట్ స్కూల్లోనైనా దొరక్కపోదు. ఈ ఊరు మనదా? ఆ ఊరు కాకపోతుందా?"

వాళ్ళ సమస్యా పరిష్కారాన్ని వాళ్ళకు వదిలిపెట్టి సెలవు తీసుకుంది కాళింది. కానీ వాళ్ళ సమస్యల్ని పరస్పరం పరిష్కరించుకోవడం చూస్తూఉంటే ఇంట్లోకి అడుగు పెడుతూనే రుసరుసలాడే తన తండ్రీ, భర్త అవతలకి వెళ్ళగానే ఊపిరి పీల్చుకునే తన తల్లి మనసులో మెదిలారు.

* * *

ఔరంగాబాద్ స్టేషన్‌లో ఆగిన రైలును రెండు మార్లు సర్వేచేసి తమ్ముడు రాలేదని నిర్ధారించుకుని ఇంటి ముఖం పట్టింది నీరజ. గేటు దగ్గర టిక్కెట్ ఇచ్చి బయటకు వెళ్తున్న అమ్మాయిని చూసి "కాళిందీ!" అని కేక వేసింది.

ఉలికి పాటుగా వెనక్కు చూసిన కాళింది ఆశ్చర్యంగా "మీకెలా తెలుసు నేను వస్తున్నట్లు?" అని అడిగింది.

"మా తమ్ముడు వస్తున్నట్లు ఉత్తరం వస్తే వచ్చాను. ఇంతకీ నువ్విక్కడికి ఎలా వచ్చినట్లు? నీకు ఇక్కడ బంధువులున్నట్లు ఎప్పుడూ చెప్పలేదే?"

జవాబు సులభంగా రావడంలేదు. మాట్లాడబోతే వర్షించే మబ్బుల్లా ఉన్నాయి కళ్ళు.

"తరువాత మాట్లాడుదాంలే, ఇంటికి పద" అని స్థిమితపరిచి కాళిందిని తీసుకుపోయింది నీరజ. రాత్రి భోజనం చేశాక "కనీసం ఇంట్లో చెప్పి వచ్చావా? మీ వాళ్ళు కంగారు పడతారు." నిలదీసింది నీరజ.

'లే'దన్నట్లు తల ఊపింది కాళింది.

"సరే" రేపు మీ వాళ్ళకి ఇక్కడ క్షేమంగా ఉన్నట్లు తెలియజేస్తాను. ఎందుకిలా నన్ను

వెతుక్కుంటూ చెప్పకుండా వచ్చావో కాస్త చెప్పు" అంది నీరజ.

"మీరు చెప్పినట్లే చదువుకుని డిగ్రీ పరీక్షకు కూర్చున్నాను. బాగానే రాశాను. ఈలోగా పెళ్ళి అంటూ నా మీద ఒత్తిడి చేశారు ఇంట్లో"

"పోనీ పెళ్ళికి నీ అభ్యంతరమేంటి?"

"నాలుగైదుసార్లు పెళ్ళి చూపులతతంగం అయినాక కట్నం చాలదనో, జాతకాలనో వెనక్కు పోయారు చూసిన వాళ్ళు. అందుకని మేనమామకే ఇస్తానని కూర్చున్నారు అమ్మానాన్నా. అలాంటి పెళ్ళిళ్ళు అసలు ఆరోగ్యకరం కాదని ఎన్నో పుస్తకాల్లో చదివాను. నా చదువు పూర్తి అయినాక కానీ ఆ విషయం ఆలోచించాలని లేదు. నాకు పెళ్ళన్నా, మగవాళ్ళన్నా ఏదో భయం ఆవరించినట్టుంది. అక్కను చులకన చేసే బావ, పిన్నిని బతికున్నన్నాళ్ళూ చిత్రహింసలు పెట్టి పోయిన పినతండ్రీ, చదువూ ఉద్యోగం లేకుండా గాలిపట్టి పోతున్న తమ్ముడూ... నేను నిరాశావాదిగా మారి పోతున్నానేమో" అని వస్తున్న దుఃఖాన్ని ఆపుకుందుకు ప్రయత్నిస్తోంది కాళింది.

"నీకేం భయంలేదు కాళిందీ. నేను మీ నాన్నగారికి నచ్చచెప్తాగా! ఇవాళ్టికి హాయిగా నిద్రపో." భరోసా ఇస్తూ అంది నీరజ.

* * *

"సారీ అక్కా, నిన్న రైలు తప్పిపోయాను. బావ గారింకా నిద్ర లేవలేదా?" అంటూ హడావిడిగా ఇంట్లో అడుగు పెడుతున్న సుధాకరం అక్కడ కూర్చున్న కాళిందిని చూసి పొరపాటు తెలుసుకుని సంకోచిస్తూ స్వరం తగ్గించి "నీరజక్కా..." అన్నాడు.

అప్పుడే టీ కలుపుకుని వస్తున్న నీరజ "ఈ అమ్మాయి ఎవరో కాదు- నా స్టూడెంట్ కాళింది" అని పరిచయం చేసింది. " మీ బావ కాంపు నుంచి రావడానికి నాలుగైదు రోజులవుతుందన్నారు" అని టీ కప్పు అందించింది.

"నాకు మూడు రోజులే సెలవు ఉంది. అజంతా, ఎల్లోరా గుహలు చూడాలని వచ్చాను. ఎన్నోసార్లు చూద్దామనుకున్నా ఇంత వరకూ కుదరలేదు. ప్రస్తుతం ఈవిడ ఏం చేస్తున్నారు?" అని కాళిందిని చూస్తూ అక్కను అడిగాడు.

"పరీక్ష రాసింది. అంటే ఇంక గ్రాడ్యుయేషన్ అయినట్లే, స్త్రీలకు స్వేచ్ఛా, సమాన హక్కులూ కావాలనీ, ఇంక నీలాంటి మగ మహారాజుల జులుం కొనసాగరాదనీ సమరం సాగించే ప్రయత్నంలో ఉంది."

అక్క మాటలకు గల గల నవ్వాడు సుధ. "సమాన హక్కులేంటి? నన్నడుగుతే స్త్రీకి పురుషుడి కంటే ఎక్కువ హక్కులూ, చదువూ ఉండాలంటాను. ఈ సృష్టిలో కొత్త తరానికి ఊపిరి పొయ్యడంలో మగాడితో బాటు ఆడదీ సగం బాధ్యత వహిస్తోంది. అంటే యాభై

శాతం బాధ్యత. ఆ పసితరాన్ని అంటే శిశువుని తన శరీరంలోనే భాగంగా ఉంచుకొని రక్షిస్తూ, బయట ప్రపంచంలో కొచ్చి పడ్డాక కూడా, తన కాళ్ళమీద నిలిచేదాకా కళ్ళల్లో పెట్టుకుని చూసుకుంటుంది. ఇది అదనపు బాధ్యత. అందుకే చదువూ, వికాసం స్త్రీకే కాస్త ఎక్కువ కావాలి. స్వేచ్ఛ కూడా దానితో పాటే.." అంటూ టీ తాగుతున్నాడు.

* * *

నెమ్మదిగా నిశితంగా ఎల్లోరా గుహల్ని చూస్తున్న సుధాకరం శ్రద్ధకు ఆశ్చర్యపోయింది కాళింది. ఆ గుంపులో ఒక టూరిస్టు అమెరికా నుంచి వచ్చింది. ఒక కుడ్య శిల్పాన్ని చూసి ఆశ్చర్యంగా "వాటీజ్ దిస్ ఎనిగ్మాటిక్ ఫామ్?" అంటోంది. గైడ్ తనకు తోచిందేదో చెప్తూ ఆమెను తృప్తిపరచలేక నీళ్ళు నములుతున్నాడు. దగ్గరగానే ఉన్న సుధాకరం "మే ఐ హెల్ప్‌యూ విత్ వాట్ లిటిల్ ఐనో?" అంటూ అక్కడ ఉన్న అర్ధనారీశ్వరుణ్ణి చూపిస్తూ స్పష్టమైన ఇంగ్లీషులో నెమ్మదిగా వివరణ ఇస్తున్నాడు.

"ఆత్మబలంతోనే ఆగకుండా సాగుతున్న ఈ విశాల విశ్వాన్నే.. ఈ కాస్మాస్‌నే. ఈ చరాచర జగత్తునే పరమేశ్వర మూర్తిగా రూపకల్పన చేసి కీర్తించుకున్నారు ప్రాచీనులు. ఈ పరమేశ్వర రూపంలో అర్ధభాగం స్త్రీ శక్తి. మన రెండు కళ్ళూ స్థూలంగా చూస్తే వేరు వేరుగా కనుపిస్తాయి. కానీ ఆ రెండూ ఒకే లక్ష్యంతో పని చేస్తాయి. వాటి సమన్వయంతోనే సమగ్రంగా, నిర్దుష్టంగా జీవితాన్నీ ప్రపంచాన్నీ చూడగల దృష్టిని సాధిస్తాం. స్త్రీ శక్తికీ, పురుష శక్తికీ ఉన్న ఈ అవినాభావ సంబంధం అలాంటిదే. ఈ మైత్రీ భావం సకల సృష్టికీ ఆధార భూతం, శుభకరం. ఈ ఉదాత్తభావనకు రూపకల్పనే ఈ అర్ధనారీశ్వరుడు." సుధ చెప్పింది వింటూ ఆవిడ తన డైరీలో ఏదో నోట్స్ రాసుకుంటోంది.

ఇంత చిన్న వయసులోనే తాత్త్విక వివరణ ఇస్తున్న తమ్ముడి భాష్యాన్ని వింటూ చిన్నగా నవ్వుకొంటున్న నీరజకు ఎప్పుడో చదివిన "ఏ ప్రేమ మహిమచే నెల్ల నక్షత్రాలు నేల రాలక మింట నిలిచి యుండు" అన్న పద్యం గుర్తు కొచ్చింది. అలవోకగా కాళింది వేపు చూసింది.

విశాలమైన ఆ కాటుక కళ్ళలో తరచూ కానవచ్చే నీలి నీడలు లేవు. సుధాకరాన్ని తదేకంగా చూస్తూ మంద్రస్థాయిలో వినిపిస్తున్న అతని విశ్వ ప్రేమతత్త్వాన్ని అర్థం చేసుకునే ప్రయత్నంలో ఉన్నట్లుంది కాళింది.

ఆ కళ్ళలో ఏదో విచిత్రమైన ప్రశాంతి! ఏదో వెన్నెల! ఏదో వెలుగు!

(ఆంధ్రప్రభ వార పత్రిక, 3-4-1991)